

Għaqdien Teatrali Qormin

• Joseph A. Bugeja

Lejn l-ahħar nofs tas-seklu dsatax u l-bidu tas-seklu għoxrin il-mezzi ta' divertiment speċjalment fl-irħula kien wieħed limitat. Minkejja li l-hin liberu f'dawk iz-żminijiet kien ferm anqas mil-lum, missirijietna xorta kienu jfittu mezzi ta' divertiment. Wieħed minn dawn il-mezzi kien it-teatrin. Hal Qormi, raħal pjuttost kbir, kellu numru ta' teatri żgħar li fihom l-orkestri, il-baned u l-kumpaniji teatrali kważi kull ġimġha kienu jtellgħu xi attivit. F'din il-kitba ser nagħti harsa lejn uhud mill-kumpaniji teatrali li kienu joperaw f'Hal Qormi.

Compania Filodrammatica La Speranza. Dan il-grupp teatrali kien ferm attiv lejn tmiem is-seklu dsatax u l-bidu tas-seklu għoxrin. F'Mejju tas-sena 1902 insibu lil din il-kumpanija teatrali tippreżenta dramm u farsa fit-Teatru Unjoni¹. Dan it-teatru Unjoni kien jinsab fi Triq il-Kbira u regolarment l-għaqdien teatrali qormin kienu jtellgħu rappreżentazzjonijiet jew serati ta' divertiment fi.

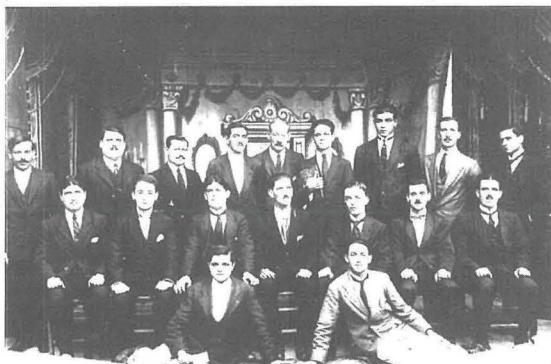
Kumpanija L'Amicizia: L-eqdem referenza għal din l-ghaqda tmur lura għas-sena 1902 fejn din l-ghaqda flimkien mal-Banda Pinto kienu tellgħu serata ta' divertiment li kienet tħinkludi daqq ta' mužika u dramm². Din is-serata kienet ittellgħet fit-teatru Unjoni. Fl-istess teatru, sentejn wara³, din il-kumpanija drammatika, din id-darba flimkien mal-orkestra Santa Cecilia (immixija minn Nikola Montebello) kienu organizzaw programm varjat b'risq il-festa ta' San Gorg (il-biljett għal din is-serata kien jiswa sold). Il-qasma fil-parroċċa li seħħet fis-sena 1936 halliet effett negattiv fuq din l-ghaqda. Peress li din il-kumpanija teatrali kellha rabta kbira mal-Banda Pinto, bosta mill-membri tagħha ma baqghux attivi hekk kif din l-ghaqda mxiet lejn il-parroċċa l-ġdidha. Fost dawn il-membri kien hemm is-sur Rafel Muscat li sa ftit xħur qabel kien id-direttur ta' din il-kumpanija. Din l-ghaqda baqgħet attiva fil-parroċċa ta' San Sebastjan.

Società Filodrammatica Indipendenza: Din l-ghaqda twaqqafet f'Jannar tal-1917 fuq l-inizjattiva tal-Kanonku Emanuele Gatt Flores. Hija kellha s-sede tagħha fid-Domus Pio X li kienet tħinsab fi Triq il-Kbira waqt li kienet ittella' r-rappreżentazzjonijiet teatrali tagħha f'sala kbira li kienet tħinsab fil-pjazza tal-knisja (hdejn Sqaq Nru 1). Affiljata ma' din l-ghaqda, barra l-grupp teatrali, kien hemm ukoll orkestra zghira li kienet takkumpanja r-rappreżentazzjonijiet u ddoqq xi intermezz bejn att u iehor.

Fis-sena 1919, Henry Parnis England u Giuseppe Borg (il-viċi president taċ-Ċircolo), kien rrappreżentaw lil din l-ghaqda fl-Assemblea

Nazzjonali li tlaqqgħet dik is-sena⁴. Ftit wara l-mewt tal-Kanonku Gatt Flores, sid il-post għal xi raġuni keċċa lil din l-għaqda mis-sede tagħħha. Id-daqqa mortali għal din l-għaqda waslet fis-sena 1936 bil-qasma ta' Hal Qormi f'żewġ parroċċi.

Kumpanija Teatrali Anici: Fis-sena 1936, wara x-xoljiment tal-Filodrammatika Indipendenza, il-membri ta' din l-għaqda flimkien ma' wħud mill-eks membri tal-kumpanija l'Amicizia waqqfu l-kumpanija teatrali Anici. Fost il-membri fundaturi ta' din il-kumpanija teatrali nsibu lil Rafel Muscat (sa ffit qabel kien id-direttur tal-Orkestra San Francesco u ta' L'Amicizia), ġorġ Briffa, ġorġ Azzopardi, G. Galea, C. Bartolo, A Attard, P. Fenech, P. Caruana, Anthony Xerri, ġorġ Baldacchino (teżorier tal-Banda San ġorġ), A. Ciappara, Rafel Diacono, Corrado Attard, Joe Muscat Scerri (sa ffit qabel kien membru tal-Filodrammatika Indipendenza), Gawdenz Barbara, M. Zammit, ġużeppi Attard u C.Grech⁵. Fis-snin ta' wara l-gwerra l-kumpanija Anici barra l-attività teatrali kellha wkoll fi ħdanha Jazz Band. Din il-Jazz Band kull nhar ta' Sibt fis-sajf kienet iddoqq fil-bithha tal-Każin San ġorġ⁶. Il-kumpanija Anici kienet il-benniena għal bosta talent lokali u kisbet bosta unuri. Din il-kumpanija Teatrali għadha attiva sal-lum.

Qormi Amateur Drammatic Company (QADC): din il-kumpanija teatrali twaqqfet fis-snin immedjati ta' wara l-gwerra. Din il-kumpanija kienet ittela' r-rappreżentazzjonijiet tagħha kull ħmistax fit-Teatru San ġorġ (li kien jidher partij mill-każin San ġorġ M.). Fis-sena 1950 il-QADC ingħaqdet formalment mal-Għaqda Mużikali San ġorġ Martri.

Stage Chevaliers: Din il-kumpanija teatrali kienet iffurmata minn Emmanuel Debono. Kien propju din l-għaqda li f'Hal Qormi ippreżentat l-ewwel mara attriċi li ma kienet hadd ħlief Vitorin Galea⁷.

L-Għaqda Qawmien: Għaqda teatrali oħra ferm attiva fis-snin ħamsin kienet l-Għaqda Qawmien. Din l-ħaqda kienet ittella' r-rappreżentazzjonijiet tagħha fil-bosta teatri li kien hawn f'Hal Qormi. Fis-snin '90 f'Hal Qormi twaqqfet għaqda teatrali oħra bl-istess isem.

Referenzi

¹ Malta 20.v.1902   ² Malta Tagħna 28.viii.1902   ³ Malta Tagħna 18.vi.1904   ⁴ La Voce del Popolo 29.i.1919

⁵ Diacono, Kumpanija Teatrali Anici – 75 sena ta' hidma b'risq il-kultura; Programm tal-Festa Banda San ġorġ 2011.

⁶ Il-Berqa, 9.iv.1946. Il-Kumitat tal-Kumpanija Teatrali Anici għas-sena 1946 kien magħmlu minn ġorġ Sciberras – president, Vincent Ungaro - segretarju, Pawlu Aquilina - kaxxier, Rafel Muscat - direktur, Toni Muscat - assistant direktur, Frans Coleiro - suggeritur u Karmenu Micallef – xenografi.

⁷ Informazzjoni mogħtija lill-awtu minn Emmanuel Debono nnifus.